

Høringsinnspill fra Norske Trevarer

Dette er høringsinnspillet fra Norske Trevarer til regjeringens ekspertgruppe for virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter.

Norske Trevarer representerer nærmere 300 selvstendige norske trevarebedrifter som produserer dører, vinduer, trapper og innredninger i tre. Vi har nærmere 4600 dyktige medarbeidere, 10,8 milliarder i omsetning og 170 lærlinger.

Nedenfor har vi besvart de spørsmålene ekspertgruppen ønsker svar på.

1. Hva er den største utfordringen for at din sektor skal bli mer sirkulær?

Hele næringslivet opplever økte krav om og forventninger til sirkulære produkter og bruk av sekundære råvarer fra kunder, investorer, banker og myndigheter. Våre medlemmer bruker tre som råvare i sin produksjon, og her er det et stort potensial for mere gjenbruk og ombruk, men det mangler returordninger, kunnskap, bevissthet og et marked som er klar for de sirkulære varene vi kan levere. Vi har noen få medlemmer som bruker ombrukt tre i sine innredninger, men dette må kjøpes i utlandet. For å sikre større grad av sirkulære forretningsmodeller må det legges til rette for mere ombruk og det må stimuleres til produksjon av ombrukte plater.

Størst forventninger er det kanskje vindusprodusenter som møter, og her er det et stort potensial for å ta bruk resirkulerte materialer forutsatt at kasserte vindusruter blir materialgjenvunnet. Til tross for at de fleste vindusruter som kasseres i dag er farlig avfall, omfattes kun fem prosent av kasserte vinduer i Norge av produsentansvarsordningen Ruteretur. Majoriteten av de resterende 95 prosent av vinduene håndteres ikke på en måte som bidrar til sirkulærøkonomi. Det betyr at glass fra en halv million vindusruter går til spille hvert år. Glasset graves ned på avfallsdeponier uten at det blir gjenvunnet eller brukt på nytt! Glass fra kasserte vinduer kunne blitt brukt til å produsere isolasjon til 440 nye eneboliger eller til å lage over 30 000 nye trelags isolerglassruter – hver eneste måned. Det er konsekvensene av at 95 prosent av de kasserte vinduene i dag ikke omfattes av en produsentansvarsordning.

Dette er ikke holdbart for produsentene av vinduer og vindusruter, glassmestere eller for bygg-, anlegg- og eiendomsbransjen. Spesielt ikke når vi vet at vindusruter lages av kvartssand, som er en meget begrenset ressurs, og vil forsvinne om noen få tiår. Bruk av gjenvunnet glass reduserer energibehovet og klimagassutslippene betydelig. Hele 50 prosent av CO₂ utslippet i et vindu kommer fra glasset, og det er et vesentlig bidrag til reduksjon av CO₂ om man kan bruke resirkulert glass.

Bransjen selv ønsker å bidra, men er avhengig av at avfallsforskriften oppdateres om man skal utvide ordningen. Bedriftene trenger en ny løsning – og det haster!

Vi har i dag en velfungerende ordning for retur av ruter, men denne omfatter bare vinduer som er farlig avfall på grunn av miljøgiften PCB i fugelimet (PCB-ruter). Nå står valget mellom én felles løsning, eller et lappeteppes av løsninger, som vil være dårligere for miljøet og dyrere for både vanlige forbrukere og bedriftskunder. Næringslivet selv, faktisk alle aktørene i verdikjeden, ønsker seg én felles løsning. De ønsker at alle vindusruter skal inngå i den allerede etablerte Ruteretur-ordningen. Dette veldrevne og kostnadseffektive systemet har vært landsdekkende siden oppstarten i 2002, og har 350

innsamlingspunkter over hele landet. En utvidelse av ordningen vil gjøre det enklere og billigere for alle parter, og samtidig sikre en høyere grad av ombruk og materialgjenvinning.

Eneste hinder for at vinduer og vindusglass (isolerglassruter) i dag ikke kan gå fra lineær til sirkulær økonomi, er manglende og ineffektive reguleringer.

Kompetanse og bevissthet

Teknologiutvikling med nye produkter og produksjonsmetoder gjør at snekkerfabrikker trenger påfyll av kompetanse for å utvikle seg og sikre konkurransekraft. Snekkerbedriftene er gjerne lokalisert i distriktene, med et avgrenset arbeidsmarked. For å sikre tilgang til ny arbeidskraft må det være lokalt utdanningstilbud til de lokale arbeidsplassene. Det bør foreligge klare føringer for hvordan dimensjoneringsarbeidet skal utføres i praksis og hvordan innspill fra rådgivende organer skal vektlegges i endelige vedtak. Det vises spesielt til Yrkesopplæringsnemnda og dens mandat i forbindelse med videregående opplæringstilbud i fylkene.

I dag bruker fylkene et indikatorsett for å avdekke behovet for lærlinger, men dette er gjerne basert på tall fra eksisterende lærebedrifter og deres opplæringskontor. Der det ikke er lokale utdanningstilbud, eller i fag som er lite populære, kan det mangle tradisjon og samarbeidsarenaer for å melde inn etterspørsel etter lærlinger, og vi har derfor store mørketall for mangel på lærlinger i en rekke fag og i en rekke regioner. Dette mener Norske Trevarer må løses ved at fylkene spør alle bedrifter om de trenger lærlinger. Når skoleplassene er etablert, må bedrifter og opplæringskontor arbeide med rekruttering av unge til de relevante skoleplassene. Man må vise nye grupper, ikke minst jenter, hvilke sirkulære og bærekraftige muligheter som er i industrien. I tillegg må rådgivere i ungdomsskole og videregående ta utgangspunkt i behovet for arbeidskraft lokalt og informere elevene om hvilke utdanningstilbud man bør velge dersom man ønsker å ha gode muligheter for en karriere lokalt.

Innholdet i utdanningene må gjenspeile teknologiutviklingen i industrien. Raskere omstilling stiller krav til hyppigere oppdateringer av lærere, læreplaner og undervisningsutstyr. Lærere bør få tilgang til noen studieplasser i klasser på Industrifagskolen, slik at de får en oppdatering på den kompetansen bedriftene etterspør. Læreplanene må oppdateres ved behov i faglig råd. Når det gjelder undervisningsutstyr, er de i bruk en brøkdel av tiden. Her må man derfor se på modeller for deling av undervisningsutstyr, og deling av undervisningskompetanse på ny teknologi, gjerne i samarbeid med lokale industribedrifter.

Selv om man får flere unge, med bedre kompetanse, inn i industrien vil den eksisterende arbeidsstokken være ryggraden i produksjonen i lang tid fremover. Det er derfor viktig å satse på livslang læring og legge til rette for kompetanseheving som sikrer økt produktivitet og omstillingsevne, både for den enkelte og for bedriften. Dette gjelder spesielt for å øke bærekraften i bedriften.

2. Hvor er det behov for endringer i dagens virkemiddelbruk for å bli mer sirkulære?

Det er her viktig at forbrukeren bruker sin påvirkningskraft.

Riktig innretning av virkemidlene er avgjørende: skaper vi etterspørsel for de gode klima- og energiløsningene, kan norsk byggenæring og industri både kutte utslipp og bygge klimaløsninger både hjemme og ute i verden. Siden byggevarer i stor grad produseres til hjemmemarkedet, har norske myndigheter stor påvirkningskraft - ikke minst som bestiller.

Vindu

Det er bare en mindre endring av avfallsforskriften som skal til for at vår vindusprodusentene skal bli mer sirkulær. Avfallsforskriftens kapittel 14, om kasserte isolerglassruter, begrenser dagens utvidede produsentansvar for vinduer og vindusglass til bare å omfatte PCB-ruter. Dermed omfatter det utvidede produsentansvaret kun fem prosent av de ruter som kasseres.

Kompetanse

Bransjeprogrammene bør etableres som en varig ordning for utvikling av nye korte moduler. I tillegg må finansieringen av fagskolen styrkes, og det bør etableres en tilsvarende finansieringsordning for etterutdanningstilbud ved universitet og høyskoler. Norske Trevarer er opptatt av at forsknings- og innovasjonspolitikken i større grad understøtter de næringspolitiske ambisjonene. I nullutslippssamfunnet vil etterspørselen etter klimaløsninger øke, og det er nødvendig å forsterke de nasjonale forskningsprogrammene for å dekke det økende behovet. Størrelsen på programmer må i større grad tilpasses norsk bedriftsstruktur for ikke å være for store og generelle. Virkemidlene i hele innovasjonskjeden må styrkes og de må virke sammen, slik at utviklingen ikke stoppes før produktet er kommersielt interessant.

3. Hvilke nye virkemidler vil kunne bidra til at din sektor blir mer sirkulær? Nevn inntil tre virkemidler.

Reguleringer og prislapper på avfall vil dytte markedet i riktig retning. Retur ordninger blir avgjørende, utover det som er forhåndsdefinert fra EU. Alle produsenter har et utvidet produsentansvar. Ruteretur sin ordning for glass er godt etablert og velfungerende, og hele bransjen roper på at den også skal utvides til å gjelde alle isolerglass.

Utvidet produsentansvar for alle isolerglassruter er virkemiddelet som må på plass for å gjøre produksjon av vinduer og vindusglass og håndteringen av kasserte isolerglassruter sirkulær. Det vil gi produsenter tilgang til sekundære råvarer og sikre at alt glass går til materialgjenvinning, samtidig som miljøgifter tas ut av kretsløpet.

Alt myndighetene trenger å foreta seg, er å endre noen paragrafer i avfallsforskriftens kapittel 14, slik at produsentansvaret for isolerglassruter ikke lenger er begrenset til bare å omfatte PCB-ruter.

Ruteretur har utarbeidet forslag til nytt kapittel 14 i avfallsforskriften som oversendes Klima- og miljødepartementet i løpet av året. Forslaget underbygges av grundige utredninger og rapporter, som blant annet viser at et utvidet produsentansvar for alle isolerglassruter er fordelaktig for miljø og klima (miljøregnskap utført av Norsus) og at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt (samfunnsøkonomisk analyse utført av inFuture).

Ruteretur har også kartlagt hvordan utvidet produsentansvar for alle isolerglassruter vil påvirke berørte aktører. Det kan dokumenteres at både produsenter av isolerglassruter og vinduer, avfallsbesittere, byggeiere, avfallsselskaper og miljøorganisasjoner ønsker at det etableres et utvidet produsentansvar for alle isolerglassruter i regi av Ruteretur. Aktørene peker på at Ruteretur gjør en god jobb og at det er dette selskapet som bør ta ansvaret for alle kasserte isolerglassruter fremover.

Siden oppstarten i 2002 har Ruteretur samlet inn over én million PCB-ruter fra hele landet. Miljøgiften PCB har blitt destruert og glasset fra rutene har blitt materialgjenvunnet. Takket være Ruteretur har Norge blitt et foregangsland for håndteringen av kasserte isolerglassruter. Det gir oss et godt

utgangspunkt for å håndtere økte krav til innsamling og materialgjenvinning. Når Ruteretur nå ønsker å påta seg ansvaret for alle kasserte isolerglassruter, er dette en unik mulighet for Norge. Ruteretur har stor kompetanse og solide eiere som sikrer høy oppslutning om ordningen.

En utvidelse av dagens Ruteretur-ordning vil være bra for miljøet, forenkle hverdagen for næringslivet – og ikke minst løse et stort avfallsproblem for samfunnet raskt.

Kunnskap og forskning

En retur ordning for tre er også viktig for at vi skal kunne bli et sirkulært samfunn – det er viktig her at vi har kunnskapen hvilke trevarer som kan gjenbrukes og til hvilket formål.